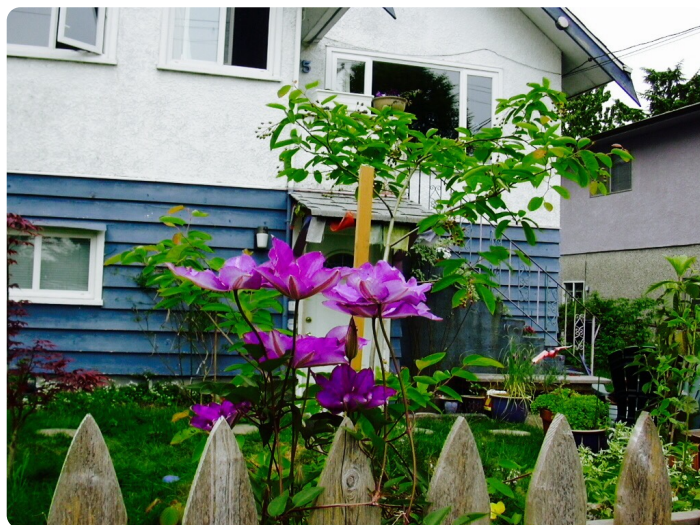

20200314 **Bakterya at Ibá Pa** Viktoro Medrano

Sabi noóng isáng araw ng isáng malakíng Koreanong trabahador sa restawráng Gami Sushi rito sa Isla Lulu, "Saikin yo!" sa Haponés. Ang "saikin" ay *bakterya*. Itóng salitâ ay isá sa mga maraming salitâ sa Haponés na hinirámgaling sa Intsik. (Magkaibáng pamilya ang Haponés at Intsik.) Sa Koreanong iyón, parang aksayá lamang ng panahón ang pag-aaral ng mga *Kanji*, mga sinograma. Magalíng yatà pa ang mag-aral ng Kastilà o Esperanto o Interlingua at mga ganoóng klaseng wikang sa alpabetong Romano. (Ang Koreanong sulat ay kalimitang ang alpabetong *Hangeul* lamang ang ginagamit. Sa mas mahirap na teksto ang mga sinogramang *Hanja* ginagamit. Sa Haponés, parating magkahalò ang mga ponogramang *Kana* at ang mga sinogramang *Kanji*.)

Natatandaán din ng Koreano ang panahóng bumisita si Noriko Kitaomo at ang kaibigan niyáng Haponesa rin sa antigong gawáng 1927 o 1928 na bahay ko sa Vancouver, BC, noóng kahulihán nang dekadang 1990.

Nabanggít ko ang salitáng "bakterya" nang pinag-uusapan namin ang líkidong sabón sa kusinà ko. Inulit nilá sa Haponés nang "saikin." Tapos, pinakain ko silá nang pagkaing Bumbáy na nakabalot sa dahon o parang ganoóng

nabilí ko sa tindahan sa Commercial Drive. Nasa lamesa kamí. Tapos, may nakita si Noriko ng itím na buhók sa kinakain niyá. Nagulat kamí. He he! (Noóng panahóng iyón, parang *Hobbit* akó sa mga kuwento ni J.R.R. Tolkien.)

Nagdududa yatà yaong Koreano sa sinabi ni Joki na Intsik tungkól sa mga intelihenteng hayop sa labás ng Tiyera. Sa isip niyá, mas may probabilidad na ang buhay sa labás ay mga parang bakterya lamang. Si Joki ay parang yaong manunulat na si Tuesday Lobsang Rampa, dahil naniniwalà siyá sa mga intelihenteng parang tao sa ibáng planeta. (Para rin si Joki yaong imbentór na si Buckminster Fuller, dahil mga "dimensiyón" at "prekwénsiya" ang binanggít niyá tungkól sa asensiyóng espiritwál ng tao.)

Natatandaán din ng Koreano noóng kinakausap ko yaong Meksikanong si Noah na barista sa kapiháng Istarbaks tungkól sa "bakterya." Pinag-uusapan namin ang mutasyón ng virus at bakterya, dahil nitóng peligrosong panahón nang *coronavirus*. (Magalíng pag-aralan ang Kastilà. Ang karamihan nang Amerikano ay mas gustó lamang ang Kastilang pag-aralan sa mga ibáng wikang hindi Inglés.) Sabi ko kay Noah na kumain akó ng bintî ng palakâ sa Club Med sa Cancún sa Méksiko. Tapos, pinag-usapan din naming walâ pang restawráng Taco Bell o Señor Frog's dito sa Isla Lulu. Taga-Sinaloa si Noah.

Sa kapiháng Istarbaks, may mga mestisong baristang may lahing Ameríndiyong sina Noah, Nathan, at Francis. Sa tingín ko, may parang tatlong varyant ang mga *Mongoloid*: ang *Sundadont*, ang *Sinodont*, at ang *Super-Sinodont* (yaong parang mas Pilipino, mas Intsik, at mas Ameríndiyo). Sa hulà ko, mayroóng lahi akó nang lahat nitó.

Kay Intsik na Joki, puwedeng magíng parang diyós ang tao.
Sa yaong Koreano, bakâ parang "bakteryá" (*saikin*) lamang
ang tao sa Sansinukob.